

склад у зазначений період, з іншого – визначити ту роль, яку відіграли в їх розвитку й удосконаленні вищезазначені українські драматурги-класики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Франко І. З останніх десятиліть ХІХ ст. // Іван Франко. Літературно-критичні статті. – К. : Держлітвидав, 1950. – С. 332.
2. Так само. – С. 232–233.

Стаття надійшла до редакції

J. JANUSH

THE LANGUAGE OF UKRAINIAN DRAMATIC WORKS OF THE LATE XIX – EARLY XX CENTURY AS THE OBJECT FOR RESEARCH

The article deals with the study of Ukrainian classical dramatic works of the late XIX – early XX century. The research is based on the material of such outstanding classical dramatists of the period as I. Karpenko-Karyi, M. Starytskyi, M. Kropyvnytskyi, I. Franko, and Lesya Ukrainka, and conducted in close connection with the Ukrainian literary language and Ukrainian national theatre.

Key words: classical dramatist, the language of Ukrainian dramatic works, informal folk language, the Ukrainian literary language, vocabulary of a language, language problems, lexico-semantic processes, the advancement and development of the Ukrainian literary language.

УДК 811.111'373+811.111 '25

Лілія БОНДАР

ХАРАКТЕРНІ СТИЛЕМЕТРИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТА АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ВИДІВ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛІЙСЬКОГО ТЕКСТУ ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ

У статті досліджено типологію професійного перекладу, вивчено характерні особливості основних видів науково-технічного перекладу і з'ясовано вибір певного виду перекладу.

Ключові слова: мова оригіналу, мова перекладу, переклад вихідного тексту, текст перекладу.

Знання іноземних мов для інженерів, науковців, усіх фахівців стало нагальною вимогою часу, оскільки наука – це невід'ємний

атрибут суспільства, а прискорення науково-технічного прогресу є основним питанням економічної стратегії.

Без знання іноземних мов і допомоги інформаційних видань сучасний фахівець може використати не більше шести відсотків інформаційного матеріалу у вигляді книг, статей, доповідей у тій галузі знань, яка його цікавить. Нова інформація набагато цінніша в момент її появи, а не через рік-два – час, що може знадобитись для виконання перекладу.

Ефективне використання науково-технічної інформації професійного спрямування дозволить прискорити темпи науково-технічного прогресу та соціально-економічного розвитку суспільства.

До основоположників зарубіжної теорії перекладу належать Дж. Драйден, П. Ньюмарк, Е. Карі, А. Нойберт, Ю. Найда; у російській лінгвістиці – А. Федоров, Я. Рецкер, Л. Бархударов, В. Виноградов, В. Комісаров, М. Гарбовський; в українській лінгвістичній традиції – О. Фінкель, В. Державин, Р. Зорівчак, В. Карабан, І. Корунець, О. Чередниченко та інші. Історію перекладу дослідили В. Копанев, В. Коптілов, І. Алексєєва, О. Кальніченко, Т. Шмігер та ін. До числа сучасних зарубіжних теоретиків перекладу належать К. Райс, Ш. Симон, Д. Радо, К. Хьюїтт та ін. Проблеми комп'ютерного перекладу дослідили такі автори, як Дж. Хатчинс та С. Леман-Вілзіг.

Етнолінгвістичні аспекти перекладознавства досліджували багато науковців (напр., Л. Бархударов, Е. Верещагін, С. Влахов, М. Зимомря, Ю. Караулов, В. Коптілов, В. Костомаров, Н. Любчук, Я. Рецкер, Б. Серебренніков, В. Телія).

На межі ХХ – ХХІ століть, як стверджує Н. Бевз, починає формуватися проблематика філософії перекладу, яка відбилася в працях представників російської філософії Н. Автономової, В. Малахова та ін. В українській філософській літературі ця проблематика представлена у працях філософів-перекладачів А. Єрмоленка, В. Єрмоленка, Т. Возняка, О. Йосипенко, С. Йосипенка, С. Кошарного, В. Кебуладзе, В. Малахова, Л. Ситниченко, О. Садохи, О. Хоми та ін. Дослідження в галузі теоретичних проблем перекладу філософських текстів українською мовою проводили В. Горський, О. Хома.

Незважаючи на те, що переклад як навчальну вправу давно використовують в методиках викладання мов (його ефективність і необхідність застосування обґрунтовували видатні лінгвісти і методисти А. Алфьоров, Ф. Бусласв, А. Коваль, А. Феоктистов та ін.), незважаючи на різноаспектне вивчення проблем перекладу в лінгвістичній літературі і започаткований процес формування науково-технічного перекладу, існує необхідність узагальнення теорії перекладу, з одного боку, та розробки теоретичної бази щодо характерних особливостей та аналізу основних видів перекладу тексту професійного спрямування.

Актуальність статті зумовлена тим, що в ХХІ ст. з'явилась нагальна потреба правильно і чітко перекладати науково-технічні тексти професійного спрямування.

Об'єктом дослідження були обрані інформаційно-комп'ютерні статті. *Предметом* статті є вивчення відмінних особливостей різних видів науково-технічного перекладу тексту професійного спрямування.

Мета статті полягає в дослідженні типології перекладу, вивченні характерних особливостей основних видів науково-технічного перекладу текстів професійного спрямування та з'ясування, у яких випадках застосовують той чи той вид перекладу. Завданням статті є вивчення нормативних правил та дослідження типології перекладу, з'ясування послідовності того чи іншого виду перекладу, вивчення відмінних особливостей основних видів перекладу науково-технічних текстів професійного спрямування, зокрема: інформаційно-комп'ютерних статей.

Переклад – це заміна тексту однієї мови еквівалентним текстом іншою мовою. Переклад – це процес або результат передачі інформації з однієї мови іншою. В англійській мові дієслово *to interpret* означає не лише пояснювати, тлумачити, інтерпретувати, розуміти (як), але й перекладати усно [5, с. 394], на відміну від дієслова *to translate*, яке частіше вживається для позначення письмового перекладу. Існує дві основні класифікації видів перекладу: за характером текстів, що перекладають, і за характером мовних дій перекладача в процесі перекладу. Перша класифікація пов'язана з жанрово-стилістичними особливостями оригіналу, а

друга – з психолінгвістичними особливостями мовних дій у письмовій та усній формах.

Письмовий переклад – це вид перекладу, за якого мовні твори, що об'єднуються під час міжмовного спілкування (оригінал і текст перекладу), виступають в процесі перекладу як фіксовані тексти, на які перекладач може неодноразово спиратись. Усний переклад – це вид перекладу, за якого оригінал і його переклад виступають в процесі перекладу в нефіксованій формі, що передбачає однократність сприйняття перекладачем відрізків оригіналу і неможливість наступного зіставлення або виправлення перекладу після його виконання.

Типологізація перекладів здійснюється за такими параметрами: за співвідношенням типів мови перекладу і мови оригіналу; за характером суб'єкта перекладацької діяльності і його відношенням до автора тексту, що перекладають; за типом перекладацької сегментації і способу опрацювання матеріалу; за формою презентації тексту перекладу і тексту оригіналу; за характером відповідності тексту перекладу текстові оригіналу; за жанрово-стилістичними особливостями і жанровою приналежністю матеріалу; за повнотою і типом передачі змісту оригіналу; за типом адекватності.

Межею перекладацької адекватності є максимально можливий (лінгвістичний) ступінь збереження змісту оригіналу під час перекладу. Л. Бархударов адекватним перекладом називає переклад, здійснюваний на необхідному й достатньому для передачі незмінного плану змісту рівні, дотримуючись норм мови перекладу.

Якість перекладу визначається ступенем його відповідності перекладацькій нормі і характером мимовільних або свідомих відхилень від цієї норми. Перекладач може зробити переклад оригіналу лише частково, змінити при перекладі жанрову приналежність тексту, відтворити якісь формальні особливості перекладу, порушуючи норму мови, з якої перекладає.

Основною відмінною рисою науково-технічної літератури є те, що вона розрахована на фахівця в конкретній галузі науки.

Для того, щоб отримати якісний переклад, до перекладача висуваються такі вимоги: 1) ґрунтовне знання предмета, що розглядається в оригінальному тексті; 2) хороше знання мови

оригіналу і її лексико-граматичних особливостей у зіставленні з рідною мовою; 3) знання основ теорії перекладу, а також прийомів техніки перекладу; 4) чітке уявлення про характер науково-технічного функціонального стилю; 5) знання загальноприйнятих умовних позначень, скорочень, систем вимірювання; 6) досконале володіння рідною мовою і правильне вживання термінології.

З усіх видів науково-технічного перекладу повний письмовий переклад є його основною формою.

Робота над повним письмовим перекладом складається з таких послідовних етапів: 1) читання тексту перекладу і підготовка до перекладу (Відомо, що контекст – це основний спосіб уникнути неправильного тлумачення значень слів); 2) написання чорнового варіанту тексту на цільовій мові; 3) оцінювання і коригування (стилістичне редагування – це процес, під час якого не обов'язково звертатись до тексту мови перекладу); 4) читання відкоригованого перекладеного тексту; 5) переклад заголовка тексту); 6) приготування остаточного варіанта перекладу.

До адекватного повного письмового перекладу висунуто низку основних вимог. Зокрема:

1. Точність: вся інформація, яка подана в оригіналі, повинна точно і правильно передаватись у цільовій мові.

2. Лаконічність висловлення: інформація повинна бути виражена коротко.

3. Зрозумілість викладу: лаконічність висловлення не повинна заважати розумінню; зміст цільового тексту повинен бути зрозумілим.

4. Стилiстична сумісність: цільовий текст не повинен відхилятися від літературних норм.

Переклад тексту професійного спрямування можна вважати адекватним, якщо він відповідає таким вимогам:

1) точна передача змісту оригіналу;

2) зрозумілість вираження думки у формі, характерній науково-технічній літературі мови перекладу. Під час перекладу не слід передавати специфічні особливості вихідної мови;

3) переклад повинен повністю відповідати загально-прийнятим нормам мови перекладу;

4) дотримання єдиної термінології, стандартних позначень і скорочень.

Реферативний переклад як скорочений варіант повного перекладу означає переклад лише окремих частин оригіналу, а конспект цільового тексту – це логічно послідовний скорочений варіант тексту перекладу.

Анотаційний переклад як окремий вид науково-технічного перекладу полягає у підготовці анотації з тексту вихідної мови.

Послідовний і синхронний переклад відрізняються від інших видів перекладу усною формою. Прикладами усних текстів науково-технічного перекладу є імпровізовані розмови, виступи, лекції, перемови, усні повідомлення, доповіді.

Можна назвати декілька факторів, які ускладнюють сприйняття під час усного перекладу: синтаксично складні або великі структури речень; незрозумілий, важкий для сприйняття характер повідомлення; швидкість виступу; незнайомі слова. Існує три основні види усного перекладу: 1. Двосторонній переклад діалогу, за якого перекладач виконує функції посередника в імпровізованій розмові. 2. Послідовний переклад. 3. Синхронний переклад

Перекладачі текстів професійної спрямованості повинні мати такі знання: 1) вільне володіння як мовою перекладу, так і цільовою мовою; 2) наявність спеціалізованих знань, технічний досвід в тій галузі, в якій працює перекладач; 3) знання теми дискусії, тобто сфери дослідження та теми конференції (форуму, виставки). Крім того, перекладачі текстів професійної спрямованості повинні мати швидку реакцію, навички швидкої роботи в напружених умовах (які також впливають і на вдосконалення перекладацької компетенції), вміння сприймати на слух і утримувати в думках інформацію, а також постійно вчитися, набуваючи досвіду.

Переклад типу «експрес-інформація» – це письмовий переклад, який є коротким конспектом тексту перекладу, що здійснюється без попереднього скорочення тексту, як при реферативному перекладі. Це другий вид написання конспекту.

Консультативний переклад як окремий вид науково-технічного перекладу полягає в усному перекладі тексту оригіналу (усний переклад заголовків, усний анотативний, реферативний або повний переклад). Консультативний переклад є пояснювальним перекладом

з метою з'ясування окремих абзаців, речень або термінів. Частіше це усний переклад. Іноді це може бути авторське пояснення [6, с. 6–30]. Проаналізуємо переклад тексту професійної спрямованості:

The units that are visible in any computer are the physical components of a data processing system, or hardware. [Thus, the input, storage, processing and control devices are hardware]. Not visible is the software — the set of computer programs, procedures, and associated documentation that make possible the effective operation of the computer system. [Software programs are of two types: systems software and applications software].

Systems software are the programs designed to control the operation of a computer system. [They do not solve specific problems. They are written to assist people in the use of the computer system by performing tasks, such as controlling all of the operations required, to move data into and out of a computer and all of the steps in executing an application program]. The person who prepares systems software is referred to as a systems programmer. [Systems programmers are highly trained specialists and important members of the architectural team].

Applications software are the programs written to solve specific problems (applications), such as payroll, inventory control, and investment analysis. [The word program usually refers to an application program, and the word programmer is usually a person who prepares applications software].

Секції, які є видимими в будь-якому комп'ютері являють собою матеріальні компоненти системи обробки даних або обладнання. Отже, порт введення, функціональна частина, призначена для прийому, зберігання та видачі даних, пристрої обробки та контролю – все це є апаратним забезпеченням. Те, що не є видимим, – це програмне забезпечення – набір комп'ютерних програм, процедур і відповідних документаций, які дають можливість ефективно функціонувати комп'ю-терній системі. Комп'ютерні програми бувають двох типів: системне програмне і прикладне програмне забезпечення.

Системне програмне забезпечення являє собою програми, призначені для управління за роботою комп'ютерної системи. Вони не вирішують конкретних завдань. Вони написані для надання допомоги людям у використанні комп'ютерної системи і виконують такі завдання: контроль усіх операцій, необхідних для переміщення даних в і з комп'ютера, і поетапні кроки під час виконання прикладної програми. Людина, яка готує сис-темне програмне забезпечення, називається системним програмістом. Системні програмісти – це висококваліфіковані фахівці і важливі члени проектної команди.

Прикладне програмне забезпечення – це програми, написані для вирішення конкретних завдань (додатків), таких як платіжна відомість, переоблік та інвестиційний аналіз. Під словом «програма» зазвичай розуміють прикладну програму, а слово «програміст», як правило, означає людину, яка готує прикладне програмне забезпечення.

Для того, щоб написати анотацію до цього тексту потрібно спочатку прочитати текст, вибрати найголовнішу інформацію. Для того, щоб швидше підібрати інформацію для анотації також можна скласти план тексту і законспектувати головні ідеї оригіналу. Під час написання анотації цільовою мовою потрібно чітко та коротко описати текст оригіналу, щоб в результаті вийшла лаконічна анотація (Цей текст є пов'язаним з комп'ютерною термінологією. Він розкриває значення апаратного забезпечення та програмного забезпечення. Подано їх визначення та визначення прикладного забезпечення).

Повний письмовий переклад полягає в повному письмовому відтворенні тексту оригіналу іншою мовою, що можна побачити вище. Повний письмовий переклад потрібно робити поетапно, згідно з певними правилами, використовуючи словники та інші джерела.

Для того, щоб зробити реферативний переклад цього тексту потрібно відібрати лише ті його частини, в яких виражено головні ідеї та найважливіші моменти тексту, а деталі потрібно вилучити з конспекту. У результаті такий конспект складається з витягу головної інформації і не містить супровідних деталей або прикладів¹.

Отже, виконуючи різні види перекладу, можна зробити такі висновки. Основним видом науково-технічного перекладу текстів професійної спрямованості є повний письмовий переклад, а інші види перекладу є лише формами повного письмового перекладу, його скороченими варіантами. При виконанні інших видів науково-технічного перекладу окремі етапи роботи, що перераховуються в правилах послідовності повного письмового перекладу, відокремлюються.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Беркутова Т. І. Англійська мова для студентів I курсу комп'ютерних та економічних спеціальностей : навч. посібник / Т. І. Беркутова, Т. Є. Гончаренко. – Харків : НТУ «ХПБ», 2007. – 352 с.

¹ Ті частини тексту оригіналу, які не потрібні для складання конспекту, в цьому тексті взяті в квадратні дужки

2. Бондар Л. А. Навчальний посібник для самостійної роботи студентів технічних спеціальностей / Л. А. Бондар. – Кривий Ріг : КДПУ, 2011. – 142 с.

3. Esteras S. R. Infotech English for computer users / Santiago Remacha Esteras. – Cambridge, 2011. – 169 с.

4. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми / В. І. Карабан. – Вінниця : Нова книга, 2004. – 576 с.

5. Мюллер В. К. Англо-русский словарь / В. К. Мюллер. – М. : Рус. яз., 1981. – 888 с.

6. Прийоми технічного перекладу з англійської мови в середній школі : [метод. лист]. – К. : «Рад. школа», 1970. – С. 6–30.

Стаття надійшла до редакції

БОНДАРЬ Л.

ХАРАКТЕРНЫЕ СТИЛИСТИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ И АНАЛИЗ ОСНОВНЫХ ВИДОВ ПЕРЕВОДА АНГЛИЙСКОГО ТЕКСТА ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО НАПРАВЛЕНИЯ

В статье исследована типология профессионального перевода, изучены характерные особенности основных видов научно-технического перевода, выбор используемого вида перевода.

Ключевые слова: язык оригинала, язык перевода, перевод исходного текста.

BONDAR L.

CHARACTERISTIC STYLISTIC FEATURES AND ANALYSIS OF THE MAIN KINDS OF TRANSLATION OF THE ENGLISH TEXT WITH PROFESSIONAL DIRECTION

The article consists in investigation of the typology of professional translation, studying the characteristic peculiarities of the main types of scientific and technical translation and finding out the cases when this or that type of translation should be used.

Key words: source language, target language, translation, source text, target text, précis, interpreting.

УДК 655.254.22(62)

Світлана ВОДОЛАЗЬКА

ПАРАДИГМА РЕДАКТОРСЬКОГО ОПРАЦЮВАННЯ ТЕХНІЧНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

У статті розкрито етапи роботи редактора над технічною літературою. Визначено можливий рівень втручання в авторський текст редактора, наукового консультанта. Основний